

Transkripsjon: Episoden: Oppsummert kunnskap: hva er en kunnskapsoversikt?

[Automatisk tekstet av Autotekst med NB Whisper. Kan inneholde feil.]

[SPEAKER_00]

Velkommen til 'Oppsummert kunnskap', en podkast fra Kunnskapssenter for utdanning ved Universitetet i Stavanger.

Dette er podkasten for deg som synes det er vanskelig å navigere i all forskningen som fins for utdanningssektoren, og for deg som vil holde deg faglig oppdatert, men som ikke har altfor mye tid til rådighet.

Vi finner forskningen og oppsummerer for deg, slik at du kan holde deg oppdatert.

Mitt navn er Elaine Munthe.

Jeg er leder av Kunnskapssenter for utdanning, eller KSU, som jeg har vært siden september 2019.

Sammen med meg har jeg Dieuwer Ten Braak.

[SPEAKER_01]

Jeg har doktorgrad i utdanningsvitenskap og har studert overgangen mellom barnehage og skole, særlig på akademiske og kognitive ferdigheter.

Og nå jobber jeg som førsteamanuensis på KSU.

[SPEAKER_00]

Og Dieuwer og jeg sitter her sammen fordi vi skal snakke om kunnskapsoppsummering.

Vi skal snakke om hva det er for noe, hva det kan brukes til, og hvorfor det er viktig.

Men først skal vi si et par ord om Kunnskapssenter for utdanning.

KSU ble oppretta av Kunnskapsdepartementet i 2013.

Fram til 2019 var det lagt til Forskningsrådet i Oslo, og leda av professor Sølvi Lillejord.

Men så flytta det altså til et universitet høsten 2019, og er på Universitetet i Stavanger.

Vi har ansvar for å gjøre kunnskapsoppsummeringer for hele utdanningssektoren.

Fra barnehage og til høyere utdanning.

Men jeg kan jo begynne litt med å spørre deg, Dieuwer.

Hva syns du er noe av det spennende med arbeidet som vi gjør med på KSU?

[SPEAKER_01]

Det som er mest spennende, er at du får en veldig bra oversikt over forskningsfeltet.

Vi ser jo på veldig mange studier når vi lager en kunnskapsoppsummering.

Og det er veldig spennende å få oversikt over alle studiene som har blitt gjort.

Og se forskjellige resultater fra alle de studiene, og klare å komme til en slags konklusjon ut av alle de studiene.

[SPEAKER_00]

Da har du begynt å snakke om hva en kunnskapsoppsummering er for noe.

For det er det som er en av hovedoppgavene våre.

Å gjøre kunnskapsoppsummeringer.

Som da blir til kunnskapsoversikter.

Og det er ...

Et stort arbeid, som du er inne på.

Du får en ganske stor, god oversikt over hele feltet.

Og utenom det så skal vi også jobbe med opplæring og formidling.

Og dette er en del av formidlingsarbeidet vårt.

Vi tar et lite skritt tilbake igjen og går litt på dette med kunnskapsoppsummering.

Og hva er det for noe?

Du har jo vært hos oss nå i ett år snart.

Og hva har du lært om hva kunnskapsoppsummering er?

[SPEAKER_01]

Det har jeg lært en del om, for det er gjerne litt ukjent ennå blant forskere og gjerne blant praktikerne òg.

Men det som jeg har lært, er at du kan få f.eks. svar på hvordan ting fungerer i en større populasjon.

Vi jobber jo med primærforskning med enkeltstudier, med spesielle utvalg.

Og da ser vi ofte at resultatene kan være forskjellige fra studie til studie.

Og med en kunnskapsoversikt så får du jo sammenslått disse forskjellige resultatene.

Og du får gjerne et mer helhetlig syn på den forskningen som har blitt gjort.

[SPEAKER_00]

Ja.

Og hvis vi tenker på et eksempel på en kunnskapsoversikt som gir en sånn oversikt ...

[SPEAKER_01]

En av de tingene som en kunnskapsoversikt kan gi, er at de kan avkrefte noen myter som er ute der, f.eks.

For eksempel er det ...

En antakelse om store forskjeller mellom menn og kvinner.

Store forskjeller på de psykologiske variabler.

At kvinner er flinke til å samarbeide, mens menn er flinke til å konkurrere.

Kvinner er underdanige, menn er dominerende.

Det er menn som er flinke i matte, og så er det damer som er flinke i språk.

I samfunnet har vi et bilde av kvinner og menn som er veldig svart- hvitt.

Men når vi ser på de oversikter, disse meta-analysene som har blitt gjort på kjønnsforskjeller, så viser de jo at i populasjonen så er menn og kvinner mye mer like enn de er ulike.

En kunnskapsoversikt kan òg føre til nye hypoteser, som enkelte studier ikke hadde kommet fram til.

Nye hypoteser om at menn og kvinner er mye mer like enn de er ulike, på de fleste, men ikke alle variabler.

Det er et veldig ... Det har blitt gjort veldig mange metastudier på ...

Kjønnsforskjeller, f.eks.

Så har vi òg nettopp publisert, sammen med Lesesenteret og Universitetet i Oslo, en studie på dette med tospråklighet.

For det er jo en slags ... Noen studier har funnet at tospråklighet kan føre til bedre kognitive evner.

At du er flinkere til å tenke, veldig enkelt sagt.

Men den medianalysen vi gjorde, viste at i populasjonen så er det egentlig ikke noe stort bevis for at å være tospråklige kan gi deg bedre kognitive evner.

Så slik får vi jo en bedre oversikt over forskningsfeltet.

[SPEAKER_00]

Ja, for det vi gjør, er at vi finner fram til alle disse enkeltstudiene og setter dem sammen.

Og ser på resultater fra hver enkelt.

Og kommer fram til nye resultater basert på dem.

[SPEAKER_01]

For det er ikke bare oppsummeringer.

Det er òg å finne nye ting som kan være et formål med en kunnskapsoversikt.

Så det er jo veldig spennende.

[SPEAKER_00]

Ja.

Rett og slett ny kunnskap.

Og det syns jeg òg er noe av det mest spennende.

At vi kan både få ny kunnskap, men vi kan jo òg få en oversikt.

Så det er jo ulike former for kunnskapsoversikt.

Og oppsummeringer.

Noen har et forskningsspørsmål.

Som det du snakker om nå.

Er det forskjell mellom kjønnene, f.eks.?

Og så kan du finne ut at det er kanskje ikke så store forskjeller likevel.

Hvis du ser på 200 studier samla, f.eks.

Men så er det òg noen som kan ha ...

Som drivkraft.

Altså at de vil vite noe om et felt.

Hva slags forskning har vi om spesialpedagogikk?

Og da kan vi finne ut all forskning på ett område og prøve å skape en oversikt over det.

Og noen ganger så har vi òg laget det som kalles for Evidence Gap Map.

Og det er jo en oversikt av forskning.

Som òg får fram hvor det er hull.

Hvor er det gap, hvor er det mangler?

Noe av det vi har gjort, er å se på all forskning som er finansiert av FinnUT-programmet i Forskningsrådet.

Og så ser vi at det er veldig lite forskning på yrkesfaglige spørsmål.

Og det aller meste har vi fra grunnskole.

Så det er mange hull i forskning i Norge, og det er òg en ...

En interessant ting å se på.

Kanskje noe av det som var viktigst for meg, og som jeg syns er noe av det spennende her, er jo at disse kunnskapsoversiktene som vi gjør, det er forskning.

Det er vitenskapelig arbeid.

Så det er liksom ikke bare å finne fram og sette sammen.

Men du skal ha metoder for å finne, du skal ha metoder for å analysere.

Og du skal ha en stringent og en tenkemåte om hele designet på hva du skal finne ut av.

Og så er det kanskje òg dette med at transparens er enormt viktig, for du skal kunne gjøre det om igjen.

Og andre forskere skal kunne se deg etter i kortene og se hva du gjør for noe.

For de skal stole på de resultatene som du kommer fram til etterpå.

Det er òg viktig.

Det at kunnskapsoppsummering er et vitenskapelig arbeid ... Og at det kan få mange ulike resultater ... Mange ulike former for publikasjoner, enten det er digitalt eller ...

Eller skriftlig.

Det òg.

Jeg så forresten nettopp én som jeg syntes var interessant.

For det var ikke et forskningsspørsmål som hadde effekter som fenomen.

Det var ikke effekter de var opptatt av.

Men det var rett og slett opptatt av karaktersetting.

Og de hadde gått igjennom 100 år med forskning på karaktersetting.

Og det er ganske enormt.

Og for å finne ut av ... Hva vet vi om læreres karaktersetting?

Og hva har blitt studert igjennom alle disse 100 årene?

Og det var åtte forskere som hadde samarbeidet om dette.

For det er et utrolig krevende arbeid å gjøre det.

Men jeg tenker ... Altså ...

Tusen takk til de som har gjort det arbeidet, for det er utrolig viktig arbeid for mange av oss i etterkant.

Men ja, altså du sjøl jobber jo med det.

Og hva tenker du er noe av formålet med det arbeidet som du gjør?

Hva er det viktig for, og hvem er det viktig for?

[SPEAKER_01]

Det kan jo være viktig både for andre forskere for å se hvilken vei de skal videre i sin forskning.

Nye hypoteser som de skal teste.

Det kan vise hvor det er ...

Det er en fordel med oversikt.

Men det er vanskelig å få en oversikt over all litteratur.

Så det kan være stor hjelp å få andre forskere i retning.

Og så er det gjerne lærere.

Ledere på skole som er interessert i et spesielt tema, men som ikke har tilgang til primærlitteratur, eller de syns det er vanskelig å finne det fram, man havner bak betalingsmurer.

Da kan det være lurt å se på KSU sine nettsider og se om det fins en kunnskapsoppsummering på det feltet allerede.

Da får du lett tilgjengelig og forståelig informasjon over det temaet.

Og så er det nok sånn at de forskningsoversikter blir ofte brukt for politikerne.

Av politikerne òg, for å lage policy, da.

De er ofte interessert i forskning, men for dem er det vanskelig å få oversikt over all forskning vi gjør som forskere, så da er det enkelt og greit å lese en kunnskapsoppsummering.

Men det vil jo ikke si at en kunnskapsoppsummering alltid har rett.

Det er jo forskjellig kvalitet på selve kunnskapsoppsummeringen òg, så det må vi alltid være kritiske til.

Akkurat som med primærforskning.

Men det er en veldig ... En veldig bra måte å få en oversikt på et felt på.

[SPEAKER_00]

Det var jo Kunnskapsdepartementet som oppretta Kunnskapssenter for utdanning, og som òg finansierer Kunnskapssenter for utdanning.

Departementene er interessert i kunnskapsgrunnlag for å kunne ta avgjørelser.

Noe av det vi har gjort, er å se på dette med distanseundervisning for fagskoler.

Vi har òg sett på en som ligger på vår nettside nå, om arkitektur.

I høyere utdanning, som kan fremme studentengasjement og læring.

Så det er veldig mange ulike som ligger der, og som òg er til nytte for mange ulike folk.

[SPEAKER_01]

Og vi holder på akkurat nå der vi ser på all nordisk forskning om spesialpedagogikk.

Og da er vi interessert i å se hvor er hullene.

Hvor trenger vi mer forskning, og hvor er det mye forskning fra før av?

Veldig interessant for både praktikerne og politikerne å se hvor vi trenger mer innsats på dette feltet med spesialpedagogikk og et inkluderingsperspektiv.

[SPEAKER_00]

De årene jeg var lærer, så hadde jeg ikke tilgang til forskning.

Det hadde vært utrolig godt å ha en oversikt over bare sånne småting som du gjør som lærer.

Altså å gruppere elever.

De ulike måtene å gruppere elever på for ulike formål.

Hva er det som kan være mest formålstjenlig i noen situasjoner?

Hvordan kan du jobbe med å ...

Få til god samarbeidslæring?

Hva er de gode måtene å gjøre ting på?

Veldig ofte kan kunnskapsoversikter gi iallfall litt informasjon til lærere, som lærerne kan bruke i sine vurderinger.

Og om de ikke akkurat nødvendigvis sier at 'sånn må du gjøre', så kan du bruke det til å reflektere sjøl over hva du da antar vil være best å gjøre i denne situasjonen med disse elevene.

Så det kan være nyttig på den måten.

Vi har òg sett på f.eks. dette med nivådeling i skolen, som nå snakkes om mye.

Det med karakterer i skolen, det med lekser i skolen ... Det fins jo så mye forskning, og det er òg kunnskapsoversikter på disse områdene som kan bidra til å hjelpe skolene når de skal gjøre sine vurderinger.

Vi har lagd noe for overgang barnehage-skole, med små kortoppsummeringer basert på kunnskapsoversikter.

Det kan òg være til hjelp i den situasjonen, med å planlegge og få til de gode prosessene der.

Vi håper at mange kan se nytten av dette arbeidet.

For det er ikke tvil om at det er derfor vi gjør det.

Fordi vi mener at det kan være nyttig for andre å lese og bruke disse kunnskapsoversiktene.

Har du lært noe sjøl gjennom dette?

[SPEAKER_01]

Jeg har jo det gjennom å gjøre kunnskapsoppsummeringer.

Nei, det viktigste jeg tror jeg har lært, og det har vært et litt a-ha-øyeblikk, er at disse kunnskapsoppsummeringene skal være veldig strukturerte.

Det finnes jo forskjellige typer reviewer, og av og til kan man se reviewer der forfatterne ikke har jobber strukturert, sånn at de har basert sin review på ...

Studiene de sjøl har kjennskap til gjennom sin erfaring.

Det kan være fint som en slags ekspertoversikt, men de er ikke strukturerte.

Det som er faren når man ikke gjør dette på en strukturert måte, er jo at det kan vise et skeivt bilde.

Vi vet jo at det er noe som heter publikasjonsbias, eller publikasjonsskjevhet.

Når man jobber strukturert og søker studier strukturert, så kan man øg avdekke om det er en viss type studier som ikke blir publisert.

F.eks.

for at de ikke hadde så spennende resultater.

Eller for at de ikke hadde signifikante resultater.

Og da havner de i skuffen til forskeren.

Men med en systematisk kunnskapsoppsummering så kan vi avdekke de tingene.

Og så kan vi øg ta kontakt med forskerne og allikevel få tak i den type litteratur som kalles for grey literature, altså grå litteratur.

Så du får et mer ...

Som er nærmere sannheten enn hvis du ser på enkelte studier.

Og da ser du ikke de studiene som havner i skuffet til forskeren.

Mens de resultatene kunne vært veldig viktige.

[SPEAKER_00]

Og det handler jo om hvordan en går fram for å velge de studiene som inngår i en kunnskapsoversikt.

Og én måte er jo å gjøre det som vi kaller for en altomfattende søk, for å si det sånn, der du prøver å få tak i absolutt alt som fins på dette temaet, for å få det med.

Og det kan være veldig viktig, spesielt når du er opptatt av effekter, og skal gjøre en metaanalyse, som det heter, for å finne ut, ja, altså f.eks.

Hva slags leseopplæringsmåter er de beste?

Og hvis du da har noen leseopplæringsmetoder som aldri har fått resultater, men de ligger i en skuff, som du sier, så får du ikke hele bildet.

Men så kan det være andre kunnskapsoppsummeringer òg, der du gjør andre typer utvalg.

Men det aller viktigste er at du er helt transparent på hva slags utvalg du har gjort, og hva det er for noe du har med på.

F.eks.

i kvalitativ forskning er det mange som bruker andre utvalgsmetoder.

Og det er jo òg mulig å gjøre.

Og så er det sjølsagt at du må finne de studiene som har den type data som du er på jakt etter.

Og som du trenger for å kunne svare på de forskningsspørsmålene som du har.

Det er ganske krevende og ganske interessant fordi det er et enormt spekter av måter å gjøre kunnskapsoppsummering på.

Men det er nettopp det transparente og det systematiske og det vitenskapelige som er det viktige her.

Ja, jeg tenker sjøl at jeg har òg lært mye fag av å gjøre dette.

De kunnskapsoversiktene som jeg har vært involvert i, har gitt meg en større bredde.

Og dermed òg faktisk en større dybde.

Så jeg skjønner mer om et felt når jeg har jobbet fram en kunnskapsoversikt.

Og òg når jeg leser en kunnskapsoversikt, så føler jeg meg.

Berike, rett og slett.

Jeg føler jeg har lært noe, uansett hva slags tema det er.

Så det syns jeg er utrolig interessant, sjøl iallfall.

Men nå har vi snakket om kunnskapsoppsummering og kunnskapsoversikter, og vi har ...

Bruk begge begrepene.

Kanskje vi bør si hvordan vi skiller på dem.

Fordi vi bruker ordet kunnskapsoppsummering om arbeidet, selve prosessen som vi gjør det vitenskapelige arbeidet.

Det er en sånn kunnskapsoppsummeringsprosess.

Og så bruker vi begrepet kunnskapsoversikt om selve produktet som kommer ut av det, og det produktet det kan da være mange forskjellige

Alt etter hva spørsmålet er.

Og du har f.eks.

metaanalyse, som du har snakket om.

Kan du bare si kort hva det er for noe?

[SPEAKER_01]

Da ser vi på de kvantitative studiene.

Og så kan vi se på effektstørrelse.

Hvor store forskjeller mellom gruppene er.

Så kan vi òg se på om relasjonene mellom to variabler eller to aspekter av noe kan være forskjellige i populasjonen.

Det er mer en kvantitativ tilnærming til forskningsoversikt.

[SPEAKER_00]

Vi har òg noe vi kaller metasyntese.

Det er mer kvalitativt orientert.

Da vil studiene som du velger, være kvalitative.

Basert på intervjuer eller utsagn fra folk.

Du kan f.eks.

gjøre en syntese på trivsel i skolen.

Da vil du være interessert i å finne fram til alle studier som handler om trivsel i skolen, og aller helst studier som får fram hva elever sier om trivsel, f.eks.

Da kan du bruke de utsagnene fra 40 studier og re-analysere dem og se på dem på nytt.

Kanskje finner du fram til nye begreper som kan forklare trivsel i skolen.

Så det kan være én måte å jobbe på.

[SPEAKER_01]

Ja, mens en metaanalyse på samme tema hadde da f.eks.

sett på om en viss intervensjon for å øke trivsel har bedre effekt enn en annen type intervensjon.

Så det er den kvantitative tilnærminga.

[SPEAKER_00]

Ja.

Og også noen av de kvalitative syntesene er opptatt av å finne ut hva som gjør at et tiltak har en effekt.

Hva er det ved situasjonen, konteksten, personene som gjør det?

Sånn sett kan en berike en metaanalyse med en metasyntese om samme fenomen.

Det er òg viktig å se alle disse tingene sammen.

Du kan òg utvikle rammeverk.

F.eks.

rammeverk for hva som er viktig kompetanse å ha i ulike situasjoner.

Da kan du studere ...

Mange studier på tvers, og plukke ut hva som er viktige kompetanser.

Så kan du systematisere dette og lage en helhetlig oversikt.

F.eks.

hva er viktig kompetanse for en rektor å ha?

Eller en barnehageleder?

Så kan vi lage fullstendige oversikter av det.

Og de kan jo òg være til hjelp i utdanning av rektorer eller barnehageledere eller pedagogiske ledere.

Så det er òg mange forskjellige måter.

Så da har vi snakket litt om kunnskapsoppsummering og om kunnskapsoversikter.

Og du har hørt at det å arbeide fram kunnskapsoversikter er et vitenskapelig arbeid.

Og at data som vi bruker, er allerede publiserte studier.

Og at det er en måte både å svare på forskningsspørsmål og å undersøke fenomener og mer.

Hvis du vil vite mer, kan du òg følge oss i sosiale medier.

Eller du kan ta kontakt på kunnskapssenter.uis.no.

Og så kan du òg høre på neste episode av Oppsummert kunnskap.

Takk for følget så langt.